

Posudek na disertační práci Mgr. Pavly Toráčové „Naturalizace vědomí a smysl subjektivity“

Autor posudku: Mgr. Tomáš Marvan, Ph.D.

Práce Mgr. Toráčové si klade za cíl prozkoumat téma existence vědomí ve fyzikálním světě. Podle názoru autorky nelze fenomenální vědomí, na které se zaměřuje převážná část filosofů mysli, kteří se vědomím zabývají, vykládat odděleně od intencionality. Intencionalita se tak stává skutečným hlavním tématem práce, zatímco problém fenomenálního vědomí a vůbec otázka způsobu existence vědomí ve fyzikálním světě jsou, navzdory autorčiným proklamacím v Abstraktu práce, odsunuty do pozadí.

Disertační práce Mgr. Toráčové je rozdělena do šesti kapitol. Po formální stránce práci nelze téměř nic vytknout; jako určitý nedostatek vnímám jen absenci jakéhokoli závěru, který by shrnul autorčiny myšlenky a případně pojmenoval otevřené otázky a naznačil možné přístupy k nim. Rozsah práce je zcela přiměřený, jazyk práce je, až na výjimky, jasný a zajímavým způsobem kombinuje styl analytické filosofie a fenomenologie. (Četbu mírně znepríjemňují anglicismy jako např. použití slova „charakter“ na s. 24-25 nebo slov „okupují“ a „okupantů“ na s. 33.) Obsahově bych práci vytkl zejména to, že v některých kapitolách je neúměrně velký prostor věnován obsáhlým referátům pozic jednotlivých autorů. Autorčiny referáty jsou sice přesné, ale svou povahou by patřily spíše do práce diplomové, nikoli disertační. Rovněž jsem místy (zejm. v poslední, šesté kapitole) měl dojem, že po sobě následující témata spolu někdy souvisejí jen velmi volně a že výklad má místy tendenci odbíhat od hlavního tématu. Tyto nedostatky jsou ale do značné míry vyváženy faktem, že autorka na mnoha místech vyjadřuje své vlastní názory k probírané tematice, tj. především k povaze intencionality a její roli při výzkumu vědomí.

Pokud jde o mé výtky k obsahu práce, proberu je v tom pořadí, v jakém se problematická místa v práci vyskytují. Na s. 20 se vyskytuje velmi kategorické tvrzení, že poznatky přírodních věd nejsou, ba dokonce nemohou být relevantní pro filosofické výzkumy vědomí. Rád bych blíže znal důvody, které autorku k takovému tvrzení vedou. Můj postoj k dané věci je totiž zcela opačný. Domnívám se, že široké využívání poznatků relevantních

experimentálních oborů (zejm. kognitivní neurovědy a psychologie) je tím nejrozumnějším, co může filosof zabývající se vědomím udělat. Pokrok v příslušných experimentálních oborech je za poslední dvě dekády obrovský a mnohé ze získaných poznatků jsou přímo relevantní i pro filosofické otázky ohledně vědomí.

Na s. 22 je za naturalismus označena představa, že teorie vědomí má „předefinovat“ problematiku vědomé zkušenosti tak, „aby se mohla stát oborem zkoumání vědy založené na matematice“. Nemyslím si, že např. kognitivní neurověda je typem oboru, který je „založený na matematice“. Samozřejmě, kognitivní neurovědci matematické, zejm. statistické nástroje při své práci využívají. Jejich hlavní ambicí je nicméně vysvětlit vznik vědomí a jeho mechanismů. Matematicky formalizovanou podobu mají jen některé neurovědecké teorie vědomí; tou dnes nejvíce diskutovanou ovšem není autorkou zmiňovaný funkcionalismus, ale „Teorie integrované informace“, jejímž autorem je neurovědec Giulio Tononi. K tématu naturalizace obecně bych dodal, že ambicí naturalisticky zaměřených filosofů je pokusit se o skutečné *vysvětlení* toho, jak vědomí, včetně jeho intencionální komponenty, vlastně ve fyzikálním světě vzniká. Autorka se naproti tomu staví na stranu těch autorů, kteří by vysvětlení mechanismů vědomí raději cele přenechali přírodním vědám a psychologii a kteří svou roli vidí pouze v pojmové analýze intencionálních struktur. To je sice ve filosofii celkem běžný postup, avšak je otázkou, zda můžeme brát omezení se na takto poměrně málo ambiciózní projekt za přednost.

Na s. 38 čteme větu: „Supervenience je teze, že kde jde o mentalitu, neexistuje fyzikální změna bez změny ne-mentální“ – domnívám se, že místo slova „fyzikální“ by ve větě mělo být slovo „mentální“; pokud tomu tak není, uvedenou definici supervenience jsem nepochopil a požaduji její objasnění.

S. 89: „Bolest nám mnohem spíše *signalizuje* nevyplnění nějakých nároků, než že by sama byla *předmětem* vyplnění.“ Na čem se toto tvrzení zakládá?

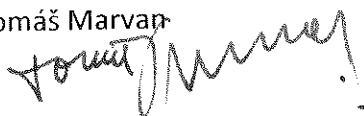
Na s. 109 autorka píše, že „z funkce ... není možné odvodit, prostřednictvím jakých smyslově vnímatelných vlastností se nám má předmět dávat, jak má *vypadat*“. Chápu, co se tím chce říct, ale přeci jen bych se spíš klonil k názoru, že funkce klade poměrně určité nároky na to,

jak má předmět tuto funkci splňující vypadat. Například to, že něco má být židlí, alespoň v hrubých obrysech determinuje, jak by dotýčný předmět měl vypadat.

Navzdory uvedeným námitkám si troufám prohlásit, že předložená práce Mgr. Pavly Toráčové vyhovuje kritériím kladeným na disertační práce, a proto ji **doporučuji k obhajobě**.

V Praze, dne 9. 5. 2014

Tomáš Marvan

Handwritten signature of Tomáš Marvan in black ink, written in a cursive style.